

LLEGENDAS Y TRADICIONS

TRADICIÓ BARCELONINA

LA CREU DEL MONT TAVER

(Acabament.)

II

LA CREU D' ARGENT

Jo voldria tenir una petxina per
poderhi tancar tan hermosa perla.
(Paraulas d' un sabi alemany al
visitar per primera vegada la Seu
de Barcelona.)

INGUÉ la caiguda del imperi romá, y abans d' ella la
invasió dels bárbaros del Nort, y Ataulf, lo rey got,
feu sa cort de nostra ciutat, tenint per muller á la
cristiana Gala Placidia.

Ataulf mori assassinat, y ell y sos cinch fills foren
soterrats prop del temple de la Santa Creu, que aixís anomenavan ja
alashoras á la creu del Mont Taver, qual temple també respectaren los
alarbs quan en 719 s' apoderaren de Barcelona.

Son bisbe Bernat, ab altres cristians, permanesqueren en la ciutat
fins á 741, en qual any mori l' esmentat bisbe; y 'ls cristians, á pesar

LA RENAIXENSA.—Any XXI.

de sufrir lo jou dels sarrahins, continuaren donant cult en sa Seu á la creu del Mont Taver, elegint sos bisbes durant la dominació dels moros.

Al bisbe Bernat succehí Guíllém IV, y mort aquest en 772, ho fou Bernat Huias.

Quan Tarragona fou aterrada, los bisbes de Catalunya foren sufraganis de Narbona de Fransa, y en 802, quan los cristians, capitanejats per Ludovich ó Levitx lo Pio ó Piados, penetraren en Barcelona, hi trobaren á son bisbe Hubert ab sos fidels, mitj morts pels mals tractes dels alarbs, pregant de genolls davant la creu del Mont Taver, sortint després en professó de dit temple á rebre á son deslliurador, l'invicte fill de Carlo-Magne.

En los atachs que més tart sufri Barcelona en 985 y 993 per los mateixos sarrahins, si be la Catedral quedá en peu, sufri molt, lo que, unit á la antiga tat de ella (perque segons se creu la Catedral era romana), feu determinar á n' En Ramón Berenguer I lo Vell y sa primera muller Na Guisla ó Isabel, que es lo mateix, á enrunar la Seu antiga y aixecarne una altra, no en lo mateix lloch, puig se creu que la antiga estav edificada ahont es avuy la plassa de la Seu demunt de las escalas. S'aixecá la Seu bizantina ó románica, de la que se'n veuhen alguns restos en la portalada gran que dona als claustres, acabantse la obra en 14 de las kalendas de Desembre, que contant ab l'actual calendari cau en 18 de Novembre de 1058, en qual treball s'hi emplearen quinze anys. Durant aqueix temps morí la comtesa Isabel, tornantse á casar lo comte Ramón ab Almodis de Carcassona, quals cossos están guardats en las caixas que cubertas de vellut vermell se veuhen encara avuy en l'interior de nostra Seu actual, prop de la sagristia.

Consagrá la Seu bizantina lo bisbe Guíllibert, assisint á tan solemne festa los arquebisbes Jofre, de Narbona, y Ramball, d'Arlés, y 'ls bisbes Guíllém, d'Urgell; Guíllém, de Vich; Berenguer, de Gerona; Arnau, d'Elna, y Patern, de Tortosa, presidint com á metropolitá l'arquebisbe de Narbona.

L'esmentat temple fou consagrat á la Santa Creu del Mont Taver y á Santa Eu'aria, qual nom ja prengué l'antich en 879, quan foren miraculosament trobadas las reliquias de la nena mártir barcelonina y trasladadas al temple romá.

Ramón Berenguer II, anomenat Cap d'Estopa, fill del primer, en nom seu y de sa muller Mahalta de Pulla y Messina, filla de Robert Giscard de Sicilia, anomenat Robert lo Diable, lo famos duch de Normandia tan conegut en las llegendas, feu present á la Seu de Barce-

lona d' una lámina d' or bo, primorosament tallada, pera davant del altar de la Santa Creu, puig es sabut que alashoras en los temples sols hi havia un altar, y lo posarne més en los temples ve del temps dels albigesos, que negavan lo cult als sants, y 'ls catòlics determinaren construhir capellas en sos temples pera donar cult als esmentats sants.

En los temples de Sant Pere, de Sant Pau, de Santa Lluçia y de Santa Agna, construhits abans de la heretjia dels Albigesos, encara 's veu que 'ls altars laterals son postissos en las parets y que abans aqueixas eran llisas y sens cap altar.

La lámina esmentada costá 2,000 marchs d' or, á rahó d una onsa cada set marchs, y com no n' hi hagués prou pera l' acabament de la obra, los esmentats comtes enmatllavaren al bisbe y capitol de la Seu 1,000 marchs d' or més, empenyant los alous que tenian en las parroquias de Sant Just Desvern, de Sant Joan Despí y de Santa Creu d' Olorde.

Se creu que la esmentada lámina seria lo retaule del únich altar de la Seu bizantina, essent tot d' or fi y tenint en son centre la creu d' argent, que es la mateixa que representa la del Mont Taver, la qual veyém avuy demunt del Sagrari, davant de la cual cap fill de Barcelona pot passar sens caure de genolls.

Passaren sigles y 'l temple de Berenguer y Almodis fou petit per lo creixement de Barcelona, de son comers y sa importancia, partint ab Saragossa lo ser la cort dels reys d' Aragó. D. Jaume, lo segón d' aqueix nom, en lo dia de la festa dels sants Apóstols Felip y Jaume 'l menor, primer de Maig en l' any 1298, posá la primera pedra de la hermosa Seu que avuy admirém encara; y ab gran entussiasme fou enderrocat lo temple bizanti, portantse á cap las obras del present á costa del piadós monarca, del capitol, prelat y poble, puig tothom contribuí á la fábrica de tant preuhada joya, que es una de las més hermosas dedicadas al cult catòlich, ab sas columnas istriadas, sas naus esbeltas, sas ojivas, finestrals ab vidres de colors en los quals s' hi veuhen, misteriosas y com aparicions vingudas del cel, las figuras dels sants patrons de nostra ciutat. Tot tant poèlich y ple de unció religiosa, que convida á resar ab fervor fins á l' anima més excéptica.

En la Seu barcelonina s' ha de caure de genolls y pregar ab fervor; no s' hi pot permaneixer indiferent.

Continuá la obra N' Anfós III d' Aragó y 'l bisbe de Barcelona En Bernal Peregrí.

En 1376 lo Consell de jurats de Barcelona regalá pera son acabament 100 lliuras catalanas; en 1378, altres 100; en 31 de Maig de

1379, altras 100, y 300 més en 7 de Maig de 1382, acabantse la Catedral en son interior y son claustre en 1400, durant lo bisbat d' En Francesch Climent Sapera, arquebisbe de Saragossa, Patriarca de Jerusalem y administrador del bisbat de Barcelona per especial concessió del Sant Pare Martí V.

L' esmentat prelat morí en 1430 y son cadavre descansa en hermos sepulcre gòtic en l' interior de nostra Santa Basílica, y son busto's veu en l' arch de la entrada principal de la mateixa en sa part interior; lo restant, menos la nova fatxada, s' acabá en 1451.

Dos altars majors ha tingut dit temple, essent lo primer construhit quan aquest s' aixecá, y que acabá de recompondres en 12 de las kalendaras de Mars de 1337, lo qual fou substituït per lo que avuy se vey, comensat en 25 d' Agost de 1595 y acabat en 3 de Maig de 1596, y no sabem per quin motiu estigué tapat y sense descobrirse fins á 5 de Setembre de 1599, en quin dia fou consagrat.

Quan se va treure lo retaule antich, dessota d' ell s' hi trobá una lápida de marbre blanch, en la qual hi havia esculpida ab lletres antigas una inscripció que deya que allí dessota de la esmentada pedra s' hi veneravan grans y preuadas reliquias procedents dels primitius altars de las altras catedrals antigas.

Ditas reliquias, segons diu la inscripció, son: part del pessebre ahont descansá son primer son lo Nen Jesús, un tros de pedra del Sant Sepulcre, altre de la veritable Creu, un retall de roba de la Verge Maria, sanch de sant Joan Batista y dels sants mártirs Llambert, Uguet y Pancrás, part del cos de Santa Coloma, verge y mártir, y de sant Sever, bisbe y mártir de Barcelona. Demunt d' aqueix tresor de reliquias descansa 'l retaule actual de nostra Seu barcelonina.

Bellíssim es lo retaule, ab lo qual pochs poden competir; en son centre descolla hermosa ls senyal de nostra fé primera, la creu d' argent que, embellida, figura la creu del Mont Taver. Clavada en ella s' hi veu, d' or, la imatge de Nostre Diví Redemptor.

Quan en temps no molt remots, en los quals Barcelona's veyá amenassada de ser aterrada per un bombardeig que pretenia acabar ab ella; quan presa de la revolució semblava haver arribat sa última hora; quan pestilencias vingudas sens dubte per cástich anavan á despoblar-la, alashoras los fills de nostra ciutat aixecavam los ulls al cel.

En un horisó de zafir hi veyam dibuixarse unas altas y antigas torres de color de fulla seca torradas pel sol de cinch centurias.

Eran los campanars de nostra Seu.

En nostra fé queyam de genolls y deyam plens los ulls de llàgrimes d'esperansa:

—¡No, no morirá nostra ciutat, nostra estimada patrial! ¡No, no morirá mentres s' aixequin altivas las altas torres del pa'au ahont se guarda com la més preuhada joya lo símbol de nostra fé primera! ¡La Creu de Mont Taver!

FRANCISCO DE PAULA CAPELLA.

LO ROSSINYOL

I

Lo qüento es vell: dintre una gabia
un rossinyol,
y una nineta que cada dia
lo treu al sol.

Ella, al matí, l' aygua li muda
poch á poquet,
y après li don', entre sos llabis,
un pinyonet.

¡Quí sab l' amor que aquella nina
pel aucell senti!...
y ab tot y aixó l' aucell se migra,
¡té anyorament!

De petitet, ell se recorda,
quan era al niu,

lo qu' era bell lo bosch ombrívo!
allà al estiu;

sempre veyent un cel sens núvois,
assetinat;
sempre creuhant. lliure y sens trevas,
la immensitat;

sempre sentint á dolls la vida
brollar dels cors,
entre cançons, sospirs, besadas,
herbeys y flors!...

¡No, no; lo qu' es aquella gabia
no es pas per ell!..
l' ayre, l' espay...; per xó té alas,
¡per xó es aucell!

Y son los cants que trist entona
lo rossinyol,
gemechs del cor plens d' anyoransa,
plens de condol!..

¡Mes qui ho entén lo que refila!
la nina 'l sent,
y 's creu que l' au sas cançons trena
de tant content!

Fins que ve un jorn en que la nina
un dematí
l' aygua mudant, sense mirarshi,
la gabia obrí;

aixís que ell veu la gabia oberta...
—¡qué ha de fer ell!—
extén l' alám, pren embranzida...
¡y adeu, aucell!

Llensa un xisclet la pobre nina,
la gabia cau...
mes l' aucell ray! vola que vola
del cel pel blau!

¡Qué trista qu' es buyda una gabia!
fa feredat:
no sé per qué quan ne veig una
lo brés me sembla buyt d' un albat!

II

Lo rossinyol que be s' hi troba
en mitj l' espay!
¡amunt y avall! vola que vola,
sens parar may!

Un ala extén y 'n clou un' altra;
vinga cantar;
l' aleta fa, ara 's capbussa,
ja 's torna á alsar,

y ubriagat ab las ratxadas
del ventitjol,
estret ti apar l' espay amplissim
per ell tot sol!

Y ara hont se 'n va? Ara á aquells boscos,
á aquell ombriu
hont trobará en cada branca
penjat un níu;

á respirar aquell oratge
prenyat d' olors;

á veure cel, verdor, boscurias,
herbeys y flors!...

¡No, no: lo qu' es aquella gabia
no era per ell!
l' aire, l' espay!.. ¡per xó té alas,
per xó es aucell!

Mes ay, arreu sols veu teuladas,
va més enllá!...
¡sempre detrás de la darrera
altres n' hi ha!

Torna endetrás; ¡sempre teuladas
per tot arreu!
arbres y bosch es lo qu' ell cerca...
mes ay, no 'n veu!

La nit ja vé; ja tot s' esborra
del horisont:
¡que negre es tot!... ¡sembla una tomba
sancer lo mont!...

Y la pobre au, rendida, morta,
ni volar pot,
y va dihent, esparverada,
«¡qué negre es tot!»

¡Qu' estava bé dintre la gabia!
¡ay, quí mal punt!
¡y ell ha fugit per felis esser...
ves... qué sab un!

¡Adeu ombrius plens d' armonias,
adeu cels d' or!...
l' alé glassat de matinada
l' aucell ha mort!

¡Qué trist que fa un aucell veure
estiradet! . .
no sé per qué un, al mirarlo,
llensa una llàgrima y diu: ¡pobret!

III

Somnis d' amor, de ditxa y gloria,
dolsa alenada que 's filtra al cor,
boscos y ombríus plens d' armonías,
de dolsa flayra, d' herbeys y flors;
ay, qui no 'ls veu en llunyadana
pura y fantástica dolsa visió,
entre polsím de mareperla
voltats de núvols de rosa y orl
¡Quí com l' aucell no extén sas alas!
¡pera assolirlos qui no alsa 'l voll!...
¡lo avuy es trist, lo demà alegret! . .
¡volém, com vola lo rossinyoll!

Y bategant lo cor sas alas,
tort capbussantse, alsantse adés,
cercant amors, dítas y glorias
lo jorn s' acaba, la nit se 'n vé...
y aquells ombríus plens d' armonías
de cants y flayres, de flors y herbeys,
fumera 's tornan que 'l vent s' emporta,
cendras qu' omplenan lo cor de gell
y lo passat qu' es bell llavoras!
¡prou vol tornarhi, ay, lo trist es
qu' un colp l' aucell fuig de la gabia,
ni sab tornarhi, ni hi torna més!

PATRIOTISME D' UN INFANT

POESÍA ESCRITA PER' ÉSSER LLEGIDA PER UN NEN DE 8 ANYS

Jo só fill de Catalunya
y estimar ma Pàtria dech.
L' aym ja molt... com á bon fill
que de ma Pàtria vull ser;
y encar que, infant, ni la historia,
ni grandesas puch sabern,
m' entra ja al cor tot quant porta
un aire catalanesch.

¡¡Visca, visca Catalunya!!
Eix es mon cant més placent!

Que nostra Pàtria es esclava,
m' esplican mos germanets...
Prou, adintre del col·legi,
ab lo professó' ho coneix,
que si en ma llengua li parlo,
fa veure que no m' entén.
Mes protestant ab fermesa,

fins á morir cridaré:
¡¡Visca, visca Catalunya!!
Mon crit de lluyta será est!

Y després de mort, quan puje,
voltat d' angelets, al cel,
á María sobirana,
que nostra Patrona es,
entre un chor de sants y arcàngels,
per la Pàtria pregaré...
La lliuraré... y joyosos
á la Verge dant mercés,
¡¡Visca, visca Catalunya!!
ab los àngels cantarém!

Y quan lo jorn del judici
tothom ja al cel ó al infern,
convertit en foch lo mon,
vage á finir l' univers...
vull demanar á Sant Jordi
que, **ab** serafins y angelets,
arrancant-la de la terra,
pujen Catalunya al cel,
perque no mori ma Pàtria,
perque *Visca eternament!!*

PERE MUNTAÑOLA.

Barcelona, Juliol de 1890.

LA SARDANA

La tarde'es fresca y hermosa
com la nina ruborosa
que als disset anys sent amor;
dolsament cercola l' ayre
plé de cansons y de flayre
despertant alegre 'l cor.

Tota la gent desfeynada
dels voltants de la encontrada
baixa rient y cantant,
que en lo poble avuy se balla
y l' ayrosa fadrinalla
poch á poch s' hi va aplegant.

Ja sembla un camp de rosellas
las barretinas vermellas
que en la plassa gronxa 'l vent;
may s' ha vist en cap més festa
alegria com aquesta
ni tant floreig de jovent.

Las noyas, enamoradas,
van totas endiumenjadas
que donan gust de mirar;
aquellas caras tan frescas
que, talment, semblan las brescas
hont l' amor hi va á xuclar.

Los fadrins de goig suspiran
y de raul se las miran
soriguent ab ayre bell;
y aixó sols en allí falta
perque surti a cada galta
de las noyas un clavell.

Lo fluviol y la tenora
ja ab sa veu encisadora
fan despertar lo dalit
y 'ls ulls aplegan vivesa
y las camas lleugeresa
y goig amorós lo pit.

Llavors, com al cant d' alba
la tórtora enamorada
va sa parella á buscar,
y cantant sas amoretas
van recullint las palletas
per fer niu dintre 'l pinar,

Aixis lo fadri camina
per cercar unà fadrina
que li vullga acceptá 'l bras,
y li don de bona gana,
que ja sap que la sardana
sol esser lo primer pas;

Lo primer pas que se dona
quan lo fadri y la minyona
volen visitá al rector;

y á fé qu' es curta la vía
per aná á la rectoría
sortint de festa major.

Y á braset dintre la plassa,
s' ajunta 'l jovent en massa
frisós per saltá y ballar
y al dà 'l fluviol las entradas
tots ab las mans agafadas
comensan á puntejar.

Y aixís ab onda voluptuosa
mou la nina ruborosa
son virolat faldelli
y, com flor de clavellina,
se gronxa la barretina
que á cayrell porta 'l fadri.

L'ansant foch ab la mirada
la donzella enamorada
sent de goig esclatá 'l cor,
y en cada pas que se dona,
mes alegre la minyona
sent las festas del amor.

Lo fadri que hi fa parella
pega ullada á la donzella
somriguent y puntejant
mentres son cor ab tendresa
saboreja la bellesa
del amor mes pur y gran.

Vells y joves aquí caben
puig per entrarhi ja saben
que tothom la ma ha donat;
tothom hi cap, ningú hi sobra
desde 'l menestral més pobra
fins al més rich bisendat.

Per més que 'l rotllo s' aixample
ja la plassa n' es prou ample
perque hi entren tants com son...
mes si algú per profanarla
té desitjos de trencarla,
no ho probe per res del mon.

Que es, tan en pau com en guerra,
la sardana en esta terra
sagell de glories y amors,
y si 's volgués rompre un dia,
un héroe se tornaria
cada un dels balladors.

PERE DE PALOL.

LLEENDAS Y TRADICIONS

LAS FILLAS DEL REY HERODES

LLEENDA FANTÁSTICA CATALANA

XISTEIX en Alemanya y en la major part dels païssos del Nort una tradició ó llegenda filla d' aquelles boyrosas terras que, á pesar de venir de la Edat mitja, te en algunas encontradas tot son vigor primitiu, sens haverlo esborrat l' excepticisme de nostre sigle.

Aqueixa tradició es la de las Willis, eixos sers fantástichs que de nit, á la llum de la lluna mitj amagada per la boyra que s' aixeca dels estanys y bassas d' ayguas mortas, surten del fons de sas verdencas ayguas ó d' entre mitj dels canyars, vestidas de blancas mortallas, coronats sos caps de plantas acuáticas, y s' entregan á una dansa folia.

Malaventurat lo donzell que las troba en son camí, puig encisat per la hermosura d' eixos sers fantástichs las segueix, y per forsa ha de pendre part ab ellas en son horrible ball fins que 'l desgraciat cau sens alé y es llensat, junt ab las cruels ballarinas, al fons dels estanys,

LA RENAIXENSA.—Any XXI.

ahont hi pert la vida y l'ànima, desapareixent ellas transformadas en boyra als primers raigs de la claror del dia.

Una tradició semblant hi ha en nostra terra, y en ella s'hi veu la llevor de la sanch goda que corre per nostras venas, puig, si no igual, es molt semblant á la llegenda alemana. Mes com nostre país es y ha sigut sempre eminentment catòlich, l'origen de la tradició de las ballarinas fantásticas arrenca dels llibres sagrats, apoyantse en la vida de sant Joan Baptista, y 's conta aixís:

Sapigut es que 'l malvat rey Herodes, deixant sense cap motiu á sa muller, s' amistanzá públicament ab sa cunyada Herodias, muller de son germà Felip, lo cual vivia encara, y aquest escándol públich causava horror al poble d' Israel, que murmurava de son rey, sens atrevir-se á dirli res ni sacerdots ni vells, perque 'ls hi feya molta por á causa de sas crueltats.

Joan Baptista, lo cosí del Fill de Deu, no desmenti la sanch augusta que corria per sas venas, y ab valentia may vista ni sentida, digué al tirá de Judea, cridant en mitj del poble d' Israel:

—Has pecat en viurer escandalosament ab la muller de ton germà; has pecat y pecas encara. No ho pots fer.

Atemorísat Herodes, baixá 'l cap, puig tenia á Joan per profeta, y sabentli greu, callá; més Herodias xerricava de dents al sentir al Baptista, y com era una dona desvergonyida, sens honra ni cor, ambiciosa, no volguent á Herodes sino perque era rey y per donarse la importancia d' una reyna, temé que son cunyat, fent cas de las paraulas de Joan, la llensés á ella del trono y la tornés per forsa al costat de son marit, y valguentse del atractiu que tenia en lo cor d' Herodes, lográ que aqueix empresonés a Joan Baptista, á fi de que no continués sas prédicas. Pero fou en va, perque 'l Precursor del Messias no callá may, y cada vegada que veyá á Herodes desde sa fosca masmorra, cridava sens parar:

—Has pecat, pecas y pecarás tenint á ton costat y vivint escandalosament ab la muller de ton germà.

Vingué 'l dia de la festa d' Herodes, y pera celebrarla, una filla d' Herodias, tinguda de son marit Felip, mossota desvergonyida, veritable filla de tal mare, ballá davant del rey, ab pandero y castanyolas, una dansa oriental molt deshonest, la qual plagué tant á son oncle 'l rey que li digué:

—Demana lo que vulguis, puig encara que sia la meytat de mon realme, te 'l donaré.

La tradició catalana afegeix que á la ballarina s' hi uniren altrás

fillas del rey Herodes. no sabém si d' aquest y sa esposa, ó, lo més probable, fillas bordas d' aquell y Herodias, y ellas, consultant ab sa mare lo que demanarian al rey, aqueixa las hi digué:

—Demaneu lo cap del Baptista.

Y aixis ho feren.

Molt greu li sapigué á Herodes quan sentí semblant demanda; pero ho havia jurat á sa neboda y á sas fillas, y maná que 'ls butxíns anessen á la presó y tallessen lo cap á Joan Baptista, lo qual entregá á las mossotas desvergonyidas; ellas lo donaren á sa mare, qui, no quedant satisfeta ab la venjansa que havia pres, obri la boca del cap tallat, li estirá la llengua, y ab un punyalel d' or que portava al monyo pera enrotllar sas trenas, li foradá ab rabia y goig.

Poch temps després, Herodes caigué en desgracia en la cort de Roma, y l' emperador lo desterrá de Judea. Lo poble, que l' aborria per sas crueltats y escándols, á ell, á sa barragana y á sas bordencas fillas los empaytà á cops de pedra fins lluny de Jerusalém.

Diu la tradició que al veurers sense casa ni alberch, apedregat y escarnit allí ahont havia sigut soberá, se dirigí á sa infame cunyada y li digué:

—Nos empaytan com á gossos folls; ningú vol acullirnos en sa casa, y tenen rahó. puig havém pecat vessant la sanch del Baptista.

Perseguits per tot arreu, atravessaren l' Assia y entraren á Europa pobres y miserables, portant sempre demunt d' ells la maledicció de Deu.

Entraren dins de Fransa, y la llegenda diu que, atravessant los Pirineus, arrivaren á Catalunya, cap al Segre.

Era al hivern y 'l riu estava glassat de cap á cap. Passaren per demunt del glas, primer Herodes, després Herodias, mes al volguerho provar sas fillas lo glas se trencá y quedaren enfonzadas dins lo riu las mossas balladoras, degollantlas lo glas que tallava com ganivets al passar per sos colls, y 'ls cadavres de las desvergonyidas balladoras may aparegueren ni 'ls trobá ningú.

Poch després, Herodes y sa cunyada moriren de fam y de fret prop del riu, dintre del qual los de la terra hi tiraren sos cadavres, que tampoch sortiren may més.

Tiradas sas ánimas al infern, sembla que durant la nit y á deshora, tocadas las dotze, apareixen las balladoras fantásticas, las quals, en cástich de sa culpa, están condemnadas á ballar eternament lo vertiginós ball, acompanyadas de sos panderos, que ellas tocan á cops de puny y ab furor entre exclamacions de rabia y als crits de:—¡Sempre,

sempre, per tota una eternitat! — Y ballan, suadas, cansadas, donant crits de fatiga y desconsol, sens parar may la dansa infernal que durará tota una eternitat.

Se las sent ab sos crits de desespero, y segons diu lo poble, se las veu sobre tot en lo 24 de Juny, día de sant Joan Baptista.

Molts asseguran que en diferents pobles de nostre Príncipat, al anar á pendrer la bonaventura, han fugit horroritzats al sentir lo soroll dels infernals panderos, y á altres los hi ha semblat sentir unes veus estranyas, y corredissas darrera d' ells, y malaventurat qui tomba 'l cap: sa mort es segura.

També 'l 29 d' Agost apareixen las horribles balladoras, que es la diada de la degollació del sant Precursor. Alashoras se las veu grogas, desencaixadas, ab sos brassos magres, ballant, sempre barrejadas ab calaveras, la dansa macabra del infern, sobressortint entre ellas una que porta en son monyo un punyalel d' or: es Herodias, que balla ab desespero y ab més furor que las altres.

Als habitants de las voras del Segre, durant las nits de lluna, quan s' aixeca la boira que s' arrossega per demunt de las ayguas com un transparent vel, los hi sembla sentir un cant esgarriós y plé de misteri que surt del fons de las ayguas acompanyat de panderos y castanyolas, y á la llum dels argentats raigs del astre de la nit veuen dibuixarse entre mitj de la broma fantasmas d' estranya figura, vestidas de blanch; sos ulls ardents de fatiga, sos pits y brassos enmagrits, escabelladas y ballant sens parar may, tan aviat en terra com demunt del riu, exclamantse y cridant sens consol, ballant y ballant sempre sens descans lo ball etern.

Alashoras canta 'l gall y apareix la estrella del día. Las fantasmas han desaparegut y no 's veu més que l' horizó vermellench, ni se sent altre remor que 'l soroll de la corrent del riu y 'l cant dels aucellets que saludan al Creador de cels y terra y al nou día.

Y no es tan sols en la nit de sant Joan en la qual s' apareixen las balladoras fantásticas. Jo mateix durant ma joventut vaig ser testimoni d' un cas d' eixa aparició misteriosa. ¿Fou una ilusió? No ho sé; crech que sí.

Estava jo en lo poble de Sant Quintí de Mediona, y un home, que per cert res tenia de cobart ni de fanàtich, tornava á son poble desde Sant Sadurní, quan sentí tocar llunyanas las dotze de la nit.

De sobte li semblá que la terra tremolava y que sortían de son entorn crits estranys y com á picaments de peus, exclamacions y cants esgarrifosos barrejats ab repicaments de panderos y castanyolas:

No veyà res, á pesar de que feya lluna; mes sentia 'ls cops de peus del horrible ball del infern.

¿Quánt temps durá aqueixa congoixa? No ho sé, ni l' home á qui li succehí pogué may explicarho. Sols si diré que arrivà á Sant Quintí al apuntar lo dia, groch, ab son cos cubert de suor freda, tremolant de cap á peus, tenint que ficarse al llit y permaneixer en ell durant tres dias, receptantli 'l metje una medicina d' espant, y per més que 'ls que estavam allí 'ns burlavam de son espant, ell esverat jurava y perjurava que aquella nit se li havian aparegut, com sortidas de sota terra, las fantasmas horribles, las balladoras eternas, que ab sos cops de peus saltavan ballant la dansa infernal que ballan en càstich de son pecat, y ballarán eternament las fillas del rey Herodes.

FRANCISCO DE PAULA CAPELLA.

À MA PATRIA

¡Cantarte jo voldria, espay de terra
hont la vida 'm doná s' ardent besada!
¡Cantarte jo voldria, font copiosa
d' insignes gestes, de virtus preclares!

Cantarte es mon desitg, y de la historia,
les fulles giro de la etat passada,
les altes glories ab afany llegintne,
d' África y Grécia, de Sicilia y França.

Y d' una en una, com brillants esteles,
com damunt flors les gotes de rosada,
lluhir veig Berenguers, Jaumes y Alfonços,
Rocabertis, Cardonas y Moncadas.

Comtes y reys y concellers y mártirs,
¡Clarís y Fivallers! ardidás áligues
que ab son amor y sanch, de nostra historia
enriquieren á doll les terses planes.

Fulles de glòria ¡embadalida us miro!
¡Com gosa assaborintvos la mia ànima!
¡Còm lo meu cor en calma delitosa
en vostre alé puríssim s' ubriaga!

¡Héroes capdals! Atlétiqes figures!
Jo segueixo anhelant vostres petjades,
y us veig ab flors, que ab vostra sanch ne brotan,
la corona engrandirne de la pàtria.

¡Be n' has tingut, noble y gentil Comtesa,
en lo transcurs dels sigles á tes plantes,
de garrits aymadors, que han dat sa vida
pera alcansar mes bella engalanarte!

y no sols reys y comtes, fills del poble,
que braus per ton amor, sa sanch llansaren,
sabent be prou que may consignarian
llurs noms humils ni pergamins ni marbres!

Be 'n veig de trovadors, sàbis y artistes,
escalar del saber les cimes altes,
perà ab lo flam de sa ciencia encéndret,
grandiós aplech d' eternes alimaries!

Abnegacions, amor y sacrificis,
l' ardent foch sou de les gegants hassanyes,
que al mirarvos escrites en la historia,
nos semblan ara imaginadas faules.

¡Massa us he devorat, gestes de glòria!
¡no finiu, no; mes fulles benhaurades!
que al aixecar la vista sentiria,
la feble ploma de mos dits lliscarne.

¿Qué 't resta, oh patria, avuy, de ta grandesa?
un jorn al extranger lleys li dictavas;
al jou avuy sotmesa ¿humil compleixes
les que li plahuen á Castella darte!!...

.....
.....
Mes si lassa has perdut, poder y ceptre,
no de tos fills ayments l'ardenta sava;
be al mon ho mostran África y América,
per catalana sanch encar' mullades.

Ben alt ho diu la nostra juvenesa,
son entusiasme y forsa consagrantne
á revivar, á hermostejar y estendre
la noble llengua de la terra pátria!

Ella es de nostre amor la esprezió viva,
y en va serà posarli vil mordassa,
que no perque 'l volcá se comprimeixi,
deixa per có d' abrigallar la lava!

¡T' aymem ab tot lo cor, oh Catalunya,
y com la vida 'ls avis ne donáren
per l' esplendent Regina, la darian
llurs nets avuy per la cayguda Esclava!

DOLORS MONCERDÁ DE MACIA.

Mars de 1879.

HIMNE Á BARCELONA

MÚSICA DE RODOREDA

I

Cantém l' augusta comptesa
reclinada vora 'l mar,
clar espill de la bellesa
que del cel vá devallar.

Ella es mare de grans homes.
de las arts es l' escambell,
ella es flor de mil aromas
y de pau preuhat joyell.

Gloria, gloria á Barcelona
la ciutat dels Fivallers!
Gloria, gloria á la matrona
coronada de llores.

Ella uneix ab fèrtils llassos
lo Besós y 'l Llobregat
y estenent pe 'l pla sos brassos
crida als fills á son costat.

II

Cantém, cantém la pátria dels héroes y dels sabís
de cavallers ilustres, de màrtirs y de sants:
Mil cants d' honor y gloria li endressen nostres llabis
la sang de nostres venas donémli en tots instants.

Als besos de las onas somriu ab llanguidesa
tot ascoltant las glorias del immortal Colon
que un jorn quan retornava de sa primera empresa,
als nostres reys Católichs los hi portá un nou mon.

Son plá es verda catifa de ricas flors brodada
que 's gronxan y perfuman l' oreig adormidor.
son poble encar conserva en son recort grabada
la forta veu primera del monstre del vapor.

Teixim, teixim garlandas de flors á Barcelona
abella feynadora, bronzint amunt y avall
y que si abans portava dels comptes la corona
abuy ja es coronada per reyna del treball.

III

Per son plá verda panera
veu sos fills cantant prop seu
y entre núvols de fumera
puja 'l cántich fins á Deu.

Y al compás del trinch de l' eyna
y 'l trich-trach que fa 'l telé'
van cantant tot sent la feyna
las tonadas d' en Clavé.

A son port las naus arriban
per portarli mil tresors
y de pátria 'l foch avivan
ab sos cants los trobadors.

Gloria, gloria á Barcelona
la ciutat dels Fivallers
qu' en son front dú la corona
del treball y del progrés.

BONAVENTURA BASSEGODA.

RECANSA

En sa cova solitaria
del Montseny Miquel s' está
buscant com fer al cos débil
digne de l' ànima gran.
L' oració es l' arma més ferma
que branda en aqueix combat;
mes dintre d' aquella cova
lo temptan, com mals companys,
la familia ab ses dolures,
l' amor ab somnis daurats,
ab ses grandeses la Patria,
lo mon ab sos plers y encants.
La cova sembla un cor d' home
plé d' afectes encontrats,
hont tot ronca y tot negreja
si Deu no hi baixa sos raigs.
Sobre tot canta victoria
Miquel ab son rés d' infant;
pero damunt l' animeta,
com ferro encès en la carn,
la temptació de la Pàtria
son rastre hi deixa marcat.

¡Qué hermosa l' ha coneguda
y á quín dol ha d' arribar!
Nascuda de la Fé santa,
que la feu potentia y gran,
¡ay, quina fi se li espera
quan d' ella renegará!
¡Riu que naix de les fonts pures
de la montanya gegant
per morir en mars llotoses
de miseries y pecats!

La casa del tendre asceta
se mulla ab gotes de plant;
y, alsant los ulls á l' imatge
de Jesús Crucificat;
—Si Vos—li diu—no tinguesseu
consagrats tots mos instants,
si no fés vostra ma vida,
¡cóm vindria á demanaus
que dins del cor m' encenguesseu
lo valor dels capitans
per rescataus eixa Patria
que 'l diable' os vol robar!—

LLUIS B. NADAL.

3 Juliol 1891.

PAIS DE VANO

¿No te 'n recordas ja, Maria?
Era en un prat y era al estiu.
En nostres fronts reya 'l mitjdia,
A nostres peus lliscava 'l riu.

Deixaant suspesa la partida
Ab nostres masses de *croquet*
Despentinavam l' herba humida
Del prat hombríu de trébol plé.

Y vora l' aygua, que may calla
Ab nostres cors plens d' ilusíons,
Jo t' explicava una rondalla
Tota de flors y papallons.

Com d' una rosa las despullas
La més bònica 'm dú 'l recort,
Del trébol vert de quatre fullas,
Del trébol vert que dú la sort.

A aquells que logren censeguirlo
La sort los busca de segú.

Hermosa meva, hem de partirlo.
Si 'l trobo jo, será per tú.

Y allá dessota las brancadas
O del dosser del blau del cel
Las verdas fullas encreuhadas
Varen buscarlas ab anhel.

.
Si 'l trébol bell varen cullirlo,
Maria hermosa ho sab tothom.
Allá en la iglesia vam partirlo
Junt ab ma casa y ab mon nom.

Mes dè la trova no t' alabis,
Que á cau d' orella be ho puch dir.
La vaig trobar sobre 'ls teus llavis
Y 'ls llavis meus lo van cullir.

G. A. TELL LAFONT.

Maig 1890.

LA FILLA DE LA HOSTALERA

(de L. Uhland)

Del Rhin per la vora, van tres estudiants;
trobantne posada, tots tres van entrant.

«—No teniu, mestressa, cervesa y vi bó?...»
«Hont es vostra filla, la dels cabells d' or?»

«—Cervesa tinch fresca y clars son mos vins;»
«ma pobre filleta jau morta allà dins!—»

En mitj de la cambra la morta han trobat,
dins caixa folrada, lo rostre tapat.

Lo primer li aparta del rostre 'l llensol
y diu, contemplantla ab gran desconsol:

«—Si viva ara fossis, mon amor primer»
«serías desd' ara per mon pit sencer.»—

Ja l' altre li torna lo vel á posar:
los ulls plens de llàgrimas tot just pot parlar:

«—Perque 't trobo morta, dins caixa posada,»
«tú qu' eras fins ara ma prenda estimada!—»

Lo tercer la mira, tot groch, fit á fit,
la boca li besa ab ardent delit.

«—Jo t' he estimat sempre, t' estima 'l meu cor»
«Y etern, morta ó viva, será 'l meu amor!—»

Traducció de F. M. PERPINYÀ.

LA VERGE DELS CABELLS D' OR

NA vegada era un rey tan entés y tan sabi, que comprenia lo llenguatge de las bestias.

.Ara 'us contaré com va aprendre aquest dó.

Trobantse un dia en los jardins de son palau, se li va apareixe una vella xaruga, ab una serp á la mà y li digué:

—Féula coure y menjéula. Tan bell punt la haureu menjada, entendreu tot lo que diuhen las bestias que volan, las bestias que caminan y las bestias que nedan.

Podeu pensar lo rey si n' estaria de content.

Donà á la vella un bon grapat d' or y cridant al coch de palau:

—Té,—li va dir—coume aixó. Sols t' encarregó que no 'n tastis, quan cuyt lo tingas; perque si l' arribas á tastar, t' enviaré al altre mon.

Lo coch, que 's deya Jordi, no podia capir per més que rumiava, perque 'l rey tal ordre acabava de donarli.

Y deya, tot considerant l' animal que tenia de coure:

—En ma vida he vist peix consemblant; més aviat sembla una serp. Y per qué no 'n tincó de tastar, un pich cuyt sia? Quin mai faré en aixó? Quán s' ha vist may que un coch no tasti dels menjars que aparella?

Y mentres tant lo peix s' anava cohent. Y quan lo tingué ben cuyt y adobat ab una salsa verda feta d' all y oli, julivert y admetlla picada, no podent aguantar més, ne llaminejà un bocinet que s' havia després d' un costat. Encara estava deleytantse ab tan agradable bon gust, quan tot de cop sentí al seu darrera una veu que deya:

—Tastemho? Tastemne una mica.

En Jordi 's tombá, mes no li fou donat veure ningú; no més damunt del seu cap hi havia duas ó tres moscas volejant. Al mateix temps al pati hont donava una finestra de la cuyna, una veu ronca preguntava:

—Hónt nos tiraréu? Ahónt?

Y una altra veu responia:

—Al camp d' ordi del masover.

Jordi va alsar los ulls cap allí d' hont sortia la veu y vejé en l' ayre un ánech que volava seguit d' una munió d' ocas.

—Ay! gracias á Deu!—va pensar ell—ara sí que sé la virtut que tenia aquella mena de peix que 'l rey volia menjar-se ell tot sol

Content Jordi de possehir lo secret d' entendre 'l parlar dels animals, va dur al rey lo guiso, no' sens haverne tastat abans una mica més.

Quan lo rey hagué dinat, ordená á Jordi que fes ensellar dos cavalls y que l' acompanyés á passeig. Ja 'ls tenim en camí, lo rey al davant y 'l criat al darrera.

Tot atravessant un prat, lo cavall de 'n Jordi se va posar á renillar aquestas paraulas:

—Dígasme una cosa, germá meu; 't trobas tan lleuger com jo que, per un tres y no res, d' un sol bot saltaria las montanyas d' aquí davant?

—Prou ho faria jo també—va respondre 'l cavall del rey;—emperó com jo duch un vell débil, cauria com un feix de llenya y 's badaria 'l cap si ho fes.

—Y qué 't fa á ne tú aixó? Millor si 's reventa,—respongué lo cavall de 'n Jordi—aixís en compte de portar un vell, durias un jove.

Lo criat, al sentir los dos cavalls, no 's podia aguantar lo riure; pero reya d' amagat del rey, tement que aquest no se 'n adonés. Mes lo rey, tombant lo cap, va repararho y preguntá á son criat qué era lo que 'l feya riure.

—Rich y no sé de qué. Una ximpleria,—respongué en Jordi.

Lo rey no li va preguntar res més, encara que sospità; y desconfiant dels cavalls y del criat, al palau va tornarsen cuyta corrent.

Quan hi va ser, lo rey digué á n' en Jordi:

—Posam ví, pero ten compte que no 't caiga cap gota de ví á las estovallas, porque si te 'n cau cap gota, te faré llevar lo cap pe'l butxí.

Mentres lo rey parlava aixís, passaren per davant dels finestrals del castell dos aucells volant; l' un perseguia al altre que fugia duhent al bech tres cabells d' or.

—Dónamels,—cridava 'l perseguidor,—dónamels, que ja sabs que son meus.

—Ca! ca! Ves si te 'ls donaré. ¿Per ventura has sigut tú qui 'ls ha cullit?

—No; pero jo 'ls he vist caure quan la *verge dels cabells d' or* se pentinava. Dónamen dos al menys y tú quedat l' altre.

—No te 'n vull donar cap.

Mentrestant, lo que perseguia va aconseguir al que 'ls duya y tirántseli sobre comensaren á barallarse. Barallantse, succehí que un dels cabells caygué á terra, fent al caure soroll de metall. Jordi ab tot aixó se va distreure, tombá 'l cap y abocá tant ví que, vessant lo beyre, todas las estovallas ne foren tacadas.

Al rey ja no li quedá llavors dubte de que 'l seu coch l' havia trahit y de que entenía la llengua de las bestias, aixís es que molt enutjat exclamá:

—Traydor m' has estat y per tal morirás. Ab tot vull posar ta sort en tas mans mateixas. Si tú 'm portas la *Verge dels cabells d' or* te perdonaré, donchs ab aquesta verge jo m' hi vull casar.

Lo pobre Jordi per més que li fos dolorós no tingué altre remey que posarse en camí per salvar sa vida, tot tractant de dur á bon fi lo projecte del rey. Per tant va prometre á n' aquest durli la nomenada verge, encar que no sabia cóm, quán, ni ahónt podia trobarla. Guarní son cavall, hi colcá, eixí de palau y 's deixá conduhir per aquell á la ventura. Lo fidel animal aná fent via fins que al ser á la vora d' un bosch, y veyent que cremava un bruch, cap allí s' endressá. Jordi, al sentir la xardor del foch, ixqué del ensoyiment en que estava, y alsá la testa. Guaytá 'l foch y s' adoná de que las espurnas podían encendre un romaní que acotxava un niu de formigas. Aquestas, fugint y esparveradas, li deyan:

—Jordi, bon Jordi, no 'ns deixes morir, ni á nosaltres ni als nostres fillets que tenim dins del niu y que encara no han eixit del ou!

Lo coch baixá de cavall, tallá 'l bruch y apagá 'l foch.

—Tantas mercés, bon home,—digueren las formigas;—si may nos necessitas, no més digas:

Formiguetas, formiguetas,
veniu totas plegadetas,
totas, totas, sens trigá
á ajudar á qui us salvá.

desseguida 'ns tindrás allí hont sías, disposadas á fer lo que 'ns manes.

Jordi montá á cavall novament y bosch endins va ficarse.

De sobte se li aparegué un pí bort molt alt. Dalt del pí hi havia un niu y al peu del arbre dos corps petits que no feyan altra cosa sino cridar als seus pares, donchs, per petits, no tenian encara esma pera pendres lo menjar.

Lo coch al véurels y al oure sos planys, sentí que 'l cor se li trencava, y descolcant, matá al seu corçer perque 'ls menuts tinguessen de que menjar. Los corpets li donaren las gracias y li feren aquesta promesa:

—Si may nos necessitas, no més digas:

Corps petits, corps menudets,
veniu, veniu plegadets,
veniu tots sense trigá
á ajudar á qui 'us salvá.

desseguida 'ns tindrás allí hont sías, disposats á fer lo que 'ns manes.

Jordi desde llavors tingué de fer son fet caminant á peu; mes per aixó ni 's descoratjá ni 's condolgué. Camina que caminarás, aná á la ventura bosch endins fins que, al eixir del bosch, se topá ab la mar estesa de tota sa amplada al davant dels seus ulls.

Vora vora del rompent de las onas, dos pescadors disputavan per un peix d'escatas or que havían pescat ab la xarxa. Tots dos lo volian.

L' un deya:

—Lo peix ha de ser meu, donchs meva es la xarxa que l' ha pescat.

A n' aixó l' altre hi responia:

—La teva xarxa de res t' hauria servit y fins á horas d' ara fora perduda per tú, si jo ab ma barca no hagués arribat á temps d' agafarla, quan de las mans ja t' havia escapat.

—Y be, ja 't donaré lo según peix que hi arplegaré si 'n pesco un altre.

—Y si no 'n pescas cap més? No, no; més val que 'm dones aquest y que tú 't quedes l' altre que pesques.

—Vaja, 'us vaig á deixar a tots dos contents, — digué en Jordi acostantshi.—Veneume aquest peix, vos lo pagaré bé, y després vos podreu partir los diners que 'us ne haja donat.

Dit y fet. Los pescadors li posan á la ma 'l peix y ell los dona tot l' or que del rey havia rebut per fer lo viatge, sense quedarsen ni una trista moneda. Los pescadors foren los qui més hi guanyaren. Jordi torná á llenzar lo peix al mar. Aquest, content de sa inesperada llibertat, tantost hagué fet dos ó tres cabussos d' alegria, torná á treure 'l cap per sobre l' aygua y aixó mateix va dir á son deslliurador:

—Si may me necessitas, no me digas:

Peix, peixet,
ben depresset
vina á ajudá,
á n' aquí 't salvá.

Llavors los pescadors preguntaren á n' en Jordi, hont anava, y ells los va respondre:

—Vaig á buscar una muller pèl rey y senyor meu. Lo seu nom es *la Verge dels cabells d' or*; emperó no sé hont es, ni hont para.

—Si no es més qu' aixó, ja te 'n donarem las senyas. Aquesta *Verge dels cabells d' or* es una princesa, filla del rey que te 'l palau en aquella illa que des d' aquí 's veu. Tots los dias, á trench d' auba, quan la princesa 's pentina 'ls cabells, tot aixó, cel, mar y terra resplandeix com si 'l sol ja hi toqués. ¿Vols anarhi á la illa? T' hi portaré de franch, ja que 'ns has pagat lo peix tan á bon preu. Mes si hi vas, ten compte de no confondre la princesa ab cap de las sevas germanas. Las fillas del rey son dotze; pero, que tinga 'ls cabells d' or, no més n' hi ha qu' una.

Jordi passá 'l mar y lo primer que feu, un pich fou á la illa, va ser anar tot seguit al palau del rey qu' era tot de crestell. Sens preámbuls ni parlaments demaná al rey la princesa dels cabells d' or pel seu amo y senyor, com enviat exprés del mateix.

—Te la dono de grat—respongué 'l pare—mes ha de ser ab lo pacte de que tu avans tens de fer lo que 't manaré. Farás tres cosas, en tres dias. Cada dia una. Avuy ves á reposar, donchs molt fadigat arribas.

Al endemà lo rey li va dir:

—Ma filla tenia un vestit tot de perlas fines; sense saber com, los fils del texit s' han desfet y totas las perlas ne son escampadas pel prat que s' extén aquí al darrera del palau. Ves, arreplégam' totas las perlas sens que n' hi falti cap y dúmelas.

Jordi cuyta corrent, devallà al prat, que de tant gran qu' era no se li veyia la fi. Agenollantse, lo pobre ab tot afany empenqué la tasca. Vora de mitj dia era y encara no n' havia trobada cap. Llavors ell desesperat y trist, comensava á donarse per vensut, quan li vingué al esment lo recort de las formigas. Desseguida 's posà á cridarlas tal com ellas li havian encomanat que ho fes.

—Formiguetas, formiguetas,
veniu totas plegadetas,
totas, totas, sens trigá'
á ajudar á qui 'us salvá.

Al moment sentí la veu de las formigas que li responia:

—Aquí 'ns tens. ¿Qué vols de nosaltras?

Y al mateix temps una munió de formigas rodejava al coch.

Aquest los ho contà tot.

Aviat las perlas tornaren á ser al lloch que avans tenian, y Jordi pogué presentar al rey lo que aqueix li havia demanat.

—Be—va dir lo pare de la verge dels cabells d' or,—has fet lo primer encàrrech. No hi ha res que dir; ne só content. Ara á veure que tal t' anirà ab lo segon que 't faré demà.

A punta de dia del jorn següent, en Jordi ja estava llevat y parlant ab lo rey, que li deya:

—Tot prenent un bany al mar, ma filla, va perdre un anell d' or que li va caure al fons de l' aygua. Vull que 'l vajas á buscar y que me 'l portis avuy mateix.

En Jordi, en havent sentit aquesta ordre del rey, se n' anà cap á la platja y passejant platja amunt y platja avall comensà á entristirse al considerar la fondaria del mar, donchs no se li veyia 'l fons per més que l' aygua fos clara com un cristall. Ja estava resolt á tornarsen' al palau, quan se recordà del peix qu' ell havia salvat y de la promesa que li havia fet aquell. Sens perdre temps llavors cridà al peixet ab las següents paraulas:

—Peix, peixet,
ben depresset,

vina á ajudá'
á ne qui 't salvá.

--Aquí 'm tens—li va respondre lo peix, eixint del fons del mar.
--¿Qu' haig de fer?

—Tinch de trobar un anell perdut en aquesta aygua que 't sosté y, per més que faig, res puch veure en lo fons, tota vegada que ni 'l fons mateix se deix veure, tanta es la fondaria del mar.

Lo peix respongué:

—No t' espantis: justament ara acabo de trobar un llus que 'n duya un enganxat á una de sas ganyas.

Y desaparegué per tornar al cap d' un xich, duhent un anell que era lo mateix que 'l rey havia demanat.

Aquest, alabant la exactitut en cumplir l' ordre, ponderá lo enginy en saber trobar cosa de tant y tant mal buscar; empero encar no va donarse per satisfet, ans al revés, imposá al coch una nova prova, dihentli:

—Si per ton rey vols la ma de la meva filla cal que 'm dugas l' aygua de la mort y l' aygua de la vida. Si no me la dus, res del que desitjas obtindrás.

Jordi si que al sentir aquestas paraulas va perdre del tot la esperança de arribar á la fi de son desitj. Més confiant en la bondat divina eixí del palau, y caminant, caminant, atravessá boschs, camps y prats, y tot caminant anava dihent:

—May, may ho lograré. Pobre de mí! Quan desventurat só! Com lograr lo que cerco; y com deslliurarme de la mort, si no porto á mon rey y mestre la *Verge dels cabells d' or*!

Pero al mateix temps se recordá dels corbs y va invocar sa ajuda, tot barbotegant:

—Corps petits, corps menudets
veniu, veniu plegadets
veniu tots sense trigá'
á ajudá' á ne qui 'us salvá.

Y, tot just acabava de dir aixó, quan tot d' un plegat:

—*Krach! Krach!*—responen los corbs—aquí 'ns tens. ¿Qué vols de nosaltres?

—L' aygua de la mort y l' aygua de la vida, que no sé hont son ni hont paran.

—Ja las trobarem nosaltres—li respongueren los corbs.

Y tot seguit comensaren á volar perdentse en lo espay; mes al cap d' un ratet tornaren los dos corbs ab una ampolleta cada un. Y en estas dos ampolletas hi havian las dos ayguas que 'l rey demanava.

Jordi, maravellat y agraht, altre cop vers lo palau feu vía content y tranquil de sa sort.

Mentres hi anava vegé de cop una mosca agafada en una tranyina y al mitj una aranya que estava á punt de menjársela, després d' haverla matada. Jordi ab l' aygua de la mort ruixá l' aranya y aquesta mori. Aprés ruixá á la mosca ab l' aygua de vida y ressucitá.

Y havent emprés lo vol agraht y contenta va pararse á l' espatlla d' en Jordi, parlantli aixís:

—Jordi, deslliurantme á mí, t' has guanyat la bona sort de tota ta vida. Sense mí jamay lograt haurias felicitat complerta, ni conegut la princesa dels cabells d' or.

Y la mosca tenia rahó, perque 'l rey, veyent que Jordi havia eixit be de tots tres encárrechs, li prometé donarli la seua filla.

—Empero,—afegí—tu mateix has de triarla.

Dibent aixó 'l feu entrar dins d' una espayosa cambra hont hi havia una taula rodona y al voltant d' aquesta, dotze verges bellas de tota bellor. Totas ellas duyan unas bonicas tocas de tela blanca que 'ls tapava 'ls cabells del tot. Ningú, per destre que hagués estat, conegut hauria lo color del cabell de cap d' ellas.

—Aquí tens mas fillas—digué 'l rey á Jordi.—No més una de las dotze te 'ls cabells d' or. Si la trobas, te la endurás. Si no la trobas, sol solet haurás de fer lo retorn á casa de ton amo y senyor.

Jordi restá com encisat contemplántselas y sense saber que fer. ¿Cóm conèixer la color del cabell sens véurel'?

Mentres aixó pensava, va sentir vora de una de sas orelles, la so-roll de una mosca que li deya:

—Ves, segueix, volta la taula, míralas una á una y quan jo 't diga «aquesta» prentla, qu' ella será la *Verge dels cabells d' or*.

Y comensá á guaytar á las dotze verges una per una.

Y la mosca no digué rés, fins que trobantse en Jordi al davant de una d' ellas, á cau d' orella poch á poquet, fent una rialleta li va dir:

—Prentla.

Y Jordi, tot agafantla, digué al rey pare de ella:

—Héusela aquí, aquesta es la que he lograt á preu de tanta pena y treball. Ara es meva y no me la podeu negar.

—Es cert,—va respondre 'l rey—teva es; tu l' has ben endevinada.

Y, fent traure la toca á sa filla, aparegué sa cabellera d' or, que ab sa esplendor aclari de viva llum tota la sala, quedant ella voltada de raigs com una gloria.

Son pare li doná 'l bes de comiada, li feu richs presents y acompanyada d' en Jordi, arribá al palau del amo d' aqueix sens contrarietat.

Aquest al veure la princesa, doná salts d' alegria y maná disposarho tot per las festas de la boda.

Després agafant á Jordi pel bras, li digué.

—Mira, Jordi, tu per haverme robat lo secret d' entendre lo llenguatge de las bestias, fores dampnat á mort. Los serveys que acabo de rebre de tu, m' obligan á ser generós. Devias morir penjat; donchs bé, no més serás escapat y 't faré un enterro de príncep.

Tal dit, tal fet: los butxins del rey cumpliren l' ordre injusta que privá del viure á un home de qui 'l rey acabava de rebre tan gran mercé.

La princesa cortistada de tot aixó y portant lley á Jordi, demaná al qui devia ser son espós li fes do del cadavre, y 'l rey li otorgá.

Se 'l va fer dur á sa cambra y allí, posant lo cap acostat al coll, ab l' aygua de la mort quedaren las duas parts fortament juntadas. Ruixá apres lo tot, ab l' aygua de la vida y, Jordi, ressucitá; pero jove, bell y agraciat.

Lo rey ne va tindre esment, y al veure á Jordi tan jove y reheixit, volgué que ab ell se fes lo mateix, donchs los anys comensavan á encorvarli la espinada. Mes encara que los servents feren lo manat pel rey, no ressucitá, per quant aquest va darlos las ordres al revés, fentlos gastar primer l' aygua de vida que l' aygua de mort. Y si be los criats, volentlo fer viure, anaren y vingueren per trobar las ayguas de vida y de mort que 'ls mancavan per haver gastat tota la provisió que 'n tenian, no pogueren lograrho y lo rey quedá per sempre més sens vida. Férentli un enterro com li pertocava y, no havent tingut aquell cap fill, nomenaren, los pobles del regne, rey á Jordi y reyna á la Verge dels cabells d' or, que ho foren fins y á tant que moriren.

LO MONASTIR

I

Avuy que 'l vent del segle te converteix en runa
cantar vull tes llabors,
y vull en eixes pedres que cauben una á una
dels archs que s' enderocan,
llegir la fe dels segles passats y venidors.

II

Encar que rojes flames les hajan ennegrides,
igual que 'l diamant
demá per les nissagues creyents serán pulides,
y com les aurenets
á viure sota d' elles los frares tornarán.

III

Mes ¡ay! ¿per qué 'n son fora ja fa mitja centuria?
¿per qué quan punta 'l jorn

no s'ouhen les campanes en mitj de la canturia
dels aucellets de l'horta,
ni venen à resarhi los pobles del entorn?

IV

—¡Progrés!—va dir lo segle, y sens mirar que feya,
per dins del Monastir
un jorn á la vesprada va passejar la teya,
y va les amples lloses
del sol sagrat dels claustres ab sanch envermellir.

V

—¡Progrés! ¡progrés!—y queyan les gótiques arcades
entre la pols y 'l fum,
y les hermoses joyes del art eran cremades
ab pergamins y llibres
hont la ciencia antiga deixá la seva llum.

VI

Després d'aquesta gesta lo poble va ser lliure
y 'l Monastir cremat,
pero ¡quina vergonya pel poble que va escriure
damunt piles de runes
de sanch ab rojes lletres lo nom de *Llibertat*!

VII

¡Ombrius eran los claustres! y la brillant foguera
va traure 'n la foscor;
mes ¡ay! de ses guspíres pot ser es la ceguera
aquest afany dels pobles,
que cercan les riqueses y palpan la buydor.

VIII

Oh víctimes sagrades que 'l segle sacrifica
lo vostre crim, ¿quín es?
¿Deixar totes les coses del mon, com ho predica
Jesús en l' Evangeli,
vestir un rústech hábit y viure sense res?

IX

Oh Monastir que mostras avuy sols runes tristes,
¿tes ombres, quines son?
¿Tenir planters de sabis, tenir ramells d' artistes,
tenir estols de martres.
y la llevar divina sembrar per tot lo mon?

X

No son, no, negres ombres les teves biblioteques
hont conservats van ser
los pergamins romànichs, aqueixes fulles seques
que 'ls destructors de Roma
fer caure no pogueren del arbre del saber.

XI

No es pas obscurantisme lo conreuar la terra,
les lletres y les arts;
lo desarmar als nobles, fentlos deixar la guerra
per la sagrada *treuga*,
l' amor y l' avinença posant per totes parts.

XII

En les desertes celdes hont ara 'l vent sospira
un jorn los trobadors

per l' oració deixavan los cànrichs y la lira,
los cavallers l' espasa,
y les tendres donzelles los somnis y les flors.

XIII

Aquí envellia 'l sabi, comptant lo temps com l' arbre
dels boscos montanyans;
aquí 'ls bons reys morían, y dins l' urna de marbre
dels claustres solitaris
llurs cendres reposavan en l' eternal descans.

XIV

Aquí cada mitj día baix l' ampla portalada
los agraphits vellets
venian á cercarhi de sopa la llosada,
y quan se feya vespre
recull á tots donavan ses rónegues parets:

XV

Aquí s' aplegá un poble nodrit ab les doctrines
del sant predicament.
¡Qué bells eran los cànrichs! ¡qué belles les matines!
y 'ls nins ¡cóm escoltavan
los aucellets del orga la nit del *Naixement*!

XVI

¡Ditxosos temps que foren! y tú, ma terra aymada,
¿hónt son los claustres teus?
¿per qué ja no lluheixes tas joyes d' esposada?
¿per qué á Ripoll oblidas,
y deixas que s' arrunen Poblet y Santes-Creus?

XVII

Veyentlos massa rónechs, trobantlos massa foscós,
també 'ls vares cremar;
pero ¡qué 'n vares traure, si avuy ja no tens boscos,
si 't minvan les cullites,
y 'ls pobres sense llenya se glaçan prop la llar!

XVIII

Mes ¡ah! darrera 'ls tristos la llum de la esperança
me mostra 'ls jorns de pau.
Aixís darrera 'ls núvols riu l' arch de la bonança,
y quan de ploure 's deixa
damunt de les montanyes veyém un cel més blau.

XIX

Avuy aqueixes runes me semblan una platja
y 'l mon me sembla 'l mar.
¡Terrible es la tempesta! pero la forta ratxa
del vent del socialisme
aquí les naus dels pobles un jorn vindrá á llançar.

XX

Y recullint als náufrechs, com á llurs fills les mares,
quan torne 'l mar quiet,
s' aixecarán los claustres del Monastir, y 'ls frares
entre 'ls gemechs del bronzo
salmejarán l' absoluta del segle que 'ls ha tret!

F. CASAS Y AMIGÓ.

CASADA

Vas ser meva y avuy no 'm perteneixes
y eram ditxosos com no serém més
y avuy veig clarament lo que sofreixes
y com casada n' ets, no 't puch dir res.

Prou castigada estás de ta flaqueza
puig viure ab qui no s' ayma es horrorós;
de dias sempre dol, sempre tristesa,
de nits sempre los brassos del espós.

Sempre eixos brassos descarnats, ossosos,
sempre uns llavis que 't buscan delirant,
sempre uns besos horribles y babosos
com de vell ja xacrós y repugnant.

Que l'arch ha de ser, dona, 'l teu calvari,
per haberte obsecat tant de repent;
en somnis he sabut que tens desvari
y que 't morts de dolor y anyorament;

Que may l' amor ab sos purissims llassos
ha fet brollar la flama en lo cor teu;
més estreny al marit entre tos brassos
y fes fondre ab son cos, ton cos de neu.

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

Madrid, Abril 1891

